

La inconsolable plenitud del amor

NADAL SUAU
NARRATIVA

El dolor no la engañó. Elisabeth Smart se enamoró del poeta George Baker e inició una tortuosa relación clandestina que duró años. Baker era un hombre casado, católico, de personalidad y apetencias, digamos, inestables. Smart no exhibió voluntad alguna de ser razonable: obsesiva, obcecadamente insensata, se plantó ante las convenciones del mundo: su amor era más fuerte. El amado no rompió el matrimonio que lo ataba, pero el amor de Smart era más fuerte. Todos la increparon, compadecieron o escarnecieron: su amor, sin embargo, fue más fuerte. Y así lo vivió: "El amor es fuerte como la muerte".

Esto es lo que explica una novelita que conmoverá a cualquier lector que haya sido insensato: *En Grand Central Station me senté y lloré* (1945). Documento autobiográfico, el libro de esta escritora canadiense canaliza una experiencia de intensidad extrema mediante una forma perfectamente moderna: el nervio y fuerza poética de su prosa, que habría gustado mucho en Bloomsbury, ha sido muy bien captado por la traductora Laura Freixas. *En Grand Central Station me senté y lloré* exhibe un extraordinario equilibrio entre la subjetividad absoluta del discurso, su apariencia casi vanguardista, y las raíces que sostienen la novela en lo mejor de la tradición literaria. La gran poesía clásica inglesa es convocada en estas páginas, de Blake a Milton, y eso no hace que el libro resulte ni más antiguo ni menos verdadero. Al contrario. Concretamente, emociona el tono sublime que le confieren a la prosa los préstamos del *Cantar de los Cantares*, y no

ELISABETH SMART (OTTAWA, ONTARIO, CANADÁ, 1913 - LONDRES, INGLATERRA, 1986) EN UNA FOTOGRAFÍA TOMADA HACIA 1935

me parece en absoluto azaroso que Smart acuda a la Biblia: ésta es una historia de fe. El libro explica una verdad desgarradora: el amor, si es tal cosa, tiene en cada

uno de nosotros las dimensiones de un conflicto mundial ("proclama todo el dolor del planeta"). Leyendo el libro, he pensado en Kierkegaard, en su estudio del amor y de la

fe, en su exigencia de que el mundo se detenga y el tiempo se repita en honor a su caso, a su dolor, a su pasión por Regina y a su abandono de Regina. A estos dos autores, además de mi propio arbitrio, los une la insensatez: la razón y el siglo no tienen nada que decir cuando habla la fe del amor. Los policías americanos que humillan a Elisabeth, las voces que le dicen "haz algo con tu vida"... Nada pueden hacer. La Naturaleza ha sido convocada, y Smart sabe que el peor pecado (el que comete su amante) sería no entregarse por completo al amor. Sí, renunciar a él sería el pecado, porque sería perder la fe: y con el pecado llegaría la muerte en vida. Las personas que no somos autómatas hemos afrontado alguna vez ese horror, cuando el amor se hunde ante la evidencia.

EL LIBRO EXPLICA UNA VERDAD DESGARRADORA: EL AMOR, SI ES TAL COSA, TIENE EN CADA UNO DE NOSOTROS LAS DIMENSIONES DE UN CONFLICTO MUNDIAL

Pero, ¿y si negáramos la evidencia? ¿Y si, al día siguiente del desplante, del fin, del menosprecio o la indiferencia, del Año Nuevo pasado entre humillaciones o el regreso del amante a los brazos de su esposa, siguiéramos diciendo, como Smart, "el dolor era insoportable, pero yo no quería que terminase: era grandioso como una ópera"? Si el amor es real, lo último que desea es extinguirse. Su peor enemigo no son las ruindades del amado (todos somos ruines): es el Tiempo.

Smart combatió con nobleza y ganó.

Elisabeth Smart:
En Grand Central Station me senté y lloré

Periférica, 155 páginas, 17'50 €

Himne de submersió

CARLES CABRERA
NARRATIVA

Pere Calders (Barcelona, 1912 - 1994) va compondre *Ronda naval sota la boira* entre 1954 i 1955, però aquesta "antinovel·la" roman-dria deu anys estotjada al calaix, fins que trobà editor el 1966, i fou rebuda enmig de la indi-

ferència dels llegidors i el desconcert dels crítics del moment que, ja a la primera plana, ensopagarien amb unes "Instruccions per a la lectura d'aquest llibre (*Altament dites capítol 0*)" que els deixarien estupefactes. Unes instruccions, tanmateix, que es feien necessàries davant el llibre atípic d'un escriptor insòlit, com també ho foren Joan Perucho o Jordi Sarsanedas en l'època que els tocà de viure. Tan estranys que, en el cas concret de Calders, la seva producció no assolí de guanyar-se un públic veritablement ampli fins que Dagoll Dagom portà a escena un muntatge sobre les seves narracions sota el títol d'*Antaviana* (1978).

Calders havia nascut l'any de l'enfonsament del Titanic, i aquesta coincidència, que el marcà de ple, la traslladaria a *Ronda naval sota la boira*. Hi assistim al nau-

fragi del vaixell Panoràmic —la recurrència en la terminació en -ic no pot ser casual— a partir del diari de bord del passatger Oleguer Sureda. A això es deu la primera persona narrativa en què és escrit el relat. Al principi del llibre, el transatlàntic sofreix una avaria, i això, ensems amb una boira espessa que ho embolcalla tot, provocaran l'enfonsament final de la nau. Maurici, el capità de l'embarcació, és amic d'Oleguer, i li permet d'albirar-ho tot des d'una posició privilegiada que constitueix l'excusa per poder reportar-nos-ho.

Però tots els capítols, per on flueix la trama narrativa, van acompanyats d'una segona meitat, una addenda que els positi-la i que no pertany a Oleguer. Així, en una d'elles, descobrim per exemple que Maurici nasqué, com Calders, també l'any del naufragi del Titanic, de manera que l'autor és un poc el capità Maurici pel desig i l'"enveja" d'haver pilotat una embarcació semblant. I amb tot, Calders també és identificable amb la persona que escriu aquests afegits i que rebrà, al final de la història, el diari de les mans del mateix Oleguer per tal que ho ordeni i ho emmotlli en una forma definitivament novel·lesca. A Maurici, mentre el Panoràmic roda per la boira aturat a a marxa moderada, només l'amoïna de trobar un himne adient que acompanyi el fatídic moment final. Se soluciona quan li ofereixen d'organitzar una

banda entre els mateixos homes d'equipatge. Per preparar l'himne de submersió, la banda s'hi escarrassarà de valent, assajant tot lo dia —llegenda que manllava, lògicament, del Titanic, els músics del qual no deixaren de tocar fins i tot quan tothom ja sabia que el vaixell s'enfonsava.

LA PART NARRATIVA O PRIMERES MEITATS DELS CAPÍTOLS SÓN SALVABLES, PERÒ PEL QUE FA A LES SEGONES M'INCLINO MÉS AVIAT PEL PARER D'UN PERSONATGE DEL MATEIX LLIBRE QUE ETZIBA LA INCONVENIÈNCIA D'AQUESTS EXCURSOS, EFECTIVAMENT, MOLT SORPRENENT EN EL PERÍODE

Dubto, no obstant això, que els enamorats del Calders contista es retrobin amb ell en aquesta obra que, per qualificar-la de novel·la, grinyola una mica. "L'experiment" de Calders no acaba de qualificar, perquè un naufragi es produeix més aviat del que ell ens vol fer creure. La part narrativa o primeres meitats dels capítols són salvables, però pel que fa a les segones m'inclo més aviat pel parer d'un personatge del mateix llibre que etziba la inconveniència d'aquests excursos, efectivament, molt sorprenent en el període —com ara quan l'autor mateix ens saluda en un epígraf sense venir a tomb, com quan algú surt a la televisió o la ràdio i demana per saludar els seus coneeguts—, però que pequen per excés i donen lloc a un resultat final que no llueix prou.

Pere Calders: *Ronda naval sota la boira*
La Magrana, 240 pàgines, 18 €

embat
LLIBRES

Pedagogia i Psicologia

Pge. Papa Joan XXIII, 5-E • Geranis Centre

Tel. 971 71 33 50 • Fax 971 21 36 41 • 07002 Palma de Mallorca • embat@atlas-iapes